

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 3 του Σεπτεμβρίου 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 211

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

Θ. Πολιτικά Γράμματα.

ΔΑΝΤΕ. Κόλαση-Τραγούδι τριακοστό πρώτο (Μεταφ. Γ. Ζουφρό).

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ Ή ΔΕ ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ; Γνώμες 'Εφταλιώτη, Καρχαβίτσα, Πάλλη, Βέη.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Βασιδικός ύμνος στον 'Ηλιο (μετάφρ. από τὰ Συνσκριτικά).

Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ. Σημαία και χωρικοί.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ. 'Εργα και 'Ημέραι. — 'Ο Τεχνίτης.

ΝΙΚΟΣ ΒΕΗΣ. 'Ο Πουολόγος κτλ.

ΑΥΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ. 'Αρθρο της Σαμώτικης «Πρόσδος».

Κ. Π. 'Ιστορία από τ' ήγει γράμματα.

Α. Ε. Της Ρόδου τὸ ξεφτέρι.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα και Πρόματα (Τὰ πολιτικά γράμματα — δ βρονκόλακας — τὰ γούστα του κ. Σαμπρόλ — α' Αιολόπολη και Σκαουντζάκης — οί δημοκρατισμοί του Φιλάρτου).

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Μ. Μαλακάσης, Αέαντος Παλαμάς, Γ. Στεφανής, 'Αγαθούλης.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α'.

14 Αυγούστου 1906.

Άγαπητέ φίλε,

Οί αίματιρές σκηές της 'Αχιάλος, οί διωγμοί των 'Ελλήνων στη Ρουμανία, οί άποτυχίες μας στην Κρήτη, και οί σπουδαιότερες άποτυχίες μας στη Μακεδονία, ως και ή άδιαφορία των λαών της Ευρώπης για τὰ 'Ελληνικά συμφέροντα, δικαίως συγκινούν σήμερα την εθνική συνείδηση, που φαίνεται σά να ζυπνα από βαρύ λήθαργο, και ρωτιέται ποιές αίτιες έφεραν τὸ γένος στο χείλο της καταστροφής. 'Η εθνική ψυχή τρομασμένη στοχάζεται μήν τὰ δράματα της Βουλγαρίας, οί πολλές τωρινές μας δυστυχίες, δέν είνε παρά ή θλιβερή αρχή μελλάμενων συμφορών, και ναίωθαι πώς έτοιμασμένη δέν είνε να τες άντιμετωπίσει, γιατί ή 'Ελληνική πατρίδα είνε άνοργάνωτη στο έσωτερικό και δέν έχει πλιά αληθινούς φίλους ανάμεσα στους ξένους λαούς, που άποστρέφουν τὸ πρόσωπό τους στὰ παρακάλια της, και χαμογελούν επαινώντας τὰ κατορθώματα των όχτρών της.

Μά όλες τούτες οί συμφορές δέ μας εύρηκαν έξα-

φνη. Μάλιστα έμεις οί ίδιοι τους είχαμε άνοίξει τὸ δρόμο. — Μία φορά οί λαοί της Ευρώπης έρχονταν με συμπάθεια τὰ βλέμματα τους άπάνου στο μικρό 'Ελληνικό κράτος, και σ' όλην την 'Ελληνική φυλή, γιατί οί άδιάκοπες και ήρωικές επανάστασες της Κρήτης, γιατί ή εύαισθησία των 'Ελλήνων για τους δούλους άδερφούς τους, και τὰ φυσικά προτερήματα της φυλής μας, που έφαινόταν σαν προορισμένη να πολιτίσει την 'Ανατολή, έσυγκινούσαν τὸν κόσμο, τὸν έκαναν να πιστεύει πως σ' όλα τὰ 'Ελληνικά στήθη έχτυπούσε καρδιά παλληκαρίσια, πολευόχαρη και παρétομη να θυσιαστεί, άμα τὸ αίσθημα και τὸ χρέος την έκαλοῦσαν, και συχωρώντας μας τὰ παιδαρίσια σφάλματα, έπροσγώριζαν για τὸ 'Ελληνικό κράτος μέλλον λαμπρό και δοξασμένο. 'Η Ευρώπη ήταν καταπεισμένη πως στα χέρια μας έκρατούσαμε την ήσυχία του κόσμου, πως έφτανε ένα μας νόημα για να σηκωθούν όλοι οί σκληρωμένοι άδερφοί μας, και να ματοκυλιστεί έτσι ή 'Ανατολή ή ρωνή των διαλεχτών φίλων μας ακουότουν βροντερή στα κοινοβούλια και στές έφημερίδες. — 'Εμεις, κακοκυβερνημένοι και άούστατοι στο έσωτερικό, άφίναμε τους σκλάβους 'Ελληνες στην τύχη τους, έσπαταλούσαμε τὰ χρήματα που οί φίλοι μας εδάνειζαν, και εκηρύζαμε στο ύστερο την χρεωκοπία. Τὰ φερσίματά μας όμως μας έχαντάκιωσαν. 'Όταν ήρθε ή κρίσιμη στιγμή, ή Ευρώπη έγνώριζε πλιά πως ή ειρήνη του κόσμου δέν είνε τόνευε, και μας άφηκε ν' άνοίξουμε πόλεμο με την Τουρκία και τότες έφάνηκαν όλα τάποτελέσματα της έσωτερικής άουστασίας, τότες άφανίστηκε ή παλιά φήμη της άντρείας μας, γιομάτοι ντροπή αναγκαστήκαμε να κλείσουμε την ειρήνη, και, χάνοντας ένα μέρος της ανεξαρτησίας μας, υποχρεωθήκαμε να παραδεχτούμε τὸν έλεγχο των ξένων για τὰ οικονομικά μας.

'Ο πόλεμος ήταν ή πρώτη αληθινή συμφορά του 'Ελληνισμού, άφόντις είχε συστηθεί τὸ βασίλειο. Τὸ έθνος βαθεία την άγρίκησε. Σά μετανοιωμένο για τὸ δρόμο που ως τότες είχε ακολουθήσει, σε στιγμές όργης και άπελπισίας, έπροβέριζε να διώξει τή δυναστεία, να τιμωρήσει τους πολιτικούς, να παραδώκει όλους τους αίτιους της ιστορίας τὸ ανάθεμα, κ' εφώναζε πως με κάθε θυσία ήθελε να διορθωθεί, ήθελε ν' άπαρηνηθεί τες παλιές του συνήθειες, να βρει ανθρώπους νέους και άμόλεφτους, και, δίνοντας τους έξουσία άπερίοριστη, με πειθαρχία να τους άφοκραζεται, και με πίστη να τους ακολουθή. Για κηκή τύχη ή 'Ελληνισμός τους ανθρώπους, που τότες έχρειαζόταν τὸ κράτος, ή δέν τους είχε ή δέν έφαινόταν, ή έκλογή του έπесе άπάνου σε άτομα που φορώντας τὸ προσωπίο της μεταρρύθμισης, οδήγησαν τὸ έθνος στές σημερινές δυσκολοβάσταχτες και

δυσκολογιάτρεφτες συμφορές, σοβαρότερες και σημαντικώτερες ακόμα από κείνες του ντροπερνου πολέμου, γιατί για τούτες, για τή στιγμή τουλάχιστο, διάρθωμα δέν υπάρχει και μας άποδείξεν, πως, ενώ τὰ κράτη των όχτρών μας συστηματικά έργαστήκαν και έπροόδεψαν, έμεις έχασαμε όλον τὸν ακριβόν καιρό, που τώρα δέν ξανάρχεται.

Πριν του πολέμου τὰ Βουλγαρικά δέ ήταν τόσο σοβαρά. 'Η φήμη της παλληκαρίας μας θα εφύβριζε και την Ευρώπη και την Τουρκία και οί Τούρκοι θ' αναγκάζονταν σήμερα να υπερασπίσουν τὰ δικη μας. Και τέτοια ήταν ή θέση μας, ως και σήμερα έπειτα από τὸν πόλεμο, αν δέν είχαμε σπαταλήσει τὸν καιρό μας και τὰ χρήματά μας, αν μέσα στα δέκα τελευταία χρόνια είχαμε άκονα έργαστεί για να οργανώσουμε την έσωτερική διοίκηση και τὰ στρατιωτικά του κρατους μας, αν αληθινά είχαμ βρεθεί άνθρωποι, καθώς τους είχε όνειρεφτεί ή 'Ελληνικός λαός, άνθρωποι που νάχαν διαχειριστεί με συνείδηση στα με παραδειγματική κύταπάρηση προσφέρουν οί πολίτες, αν ή μοναχός τους σκοπός δέν ήταν, ζοδιάζοντας τὰ χρήματα και του έθνους την ύπόληψη, να βαστάξουν και να μεγαλιώσουν τὸ κόμμα τους, και να καλακούσουν τή δυναστεία.

Την περισσότερο εφτόνη για τὰ σημερινά χάλια μας την έχουν εκείνοι που ως και τώρα κυβερνούν τὸν τόπο μας τὸν πολύπαθο· εκείνοι που τὸ αληθινό τους πρόγραμμα ήταν τυφλή υπακοή στη βασιλεία· αυτοί επαράδωκαν την έξωτερική πολιτική στα χέρια του μονάρχη, που δέν έπαυαν να τὸν κηρύχουν μεγάλο διπλωματη και μοναχόν στην 'Ελλάδα που χάρις στές συγγενείες του έμπορούσε να χει επίρροη σημαντική στές ξένες αλλές· αυτοί, λησμονώντας τις φευγάλες στους Θεσσαλικούς κάμπους, επαράδωκαν και τὸ στρατό στα χέρια της δυναστείας και όλα τούτα όχι για τὸ καλό μας! — 'Η δυναστική πολιτική έχρεωκόπησε σήμερα τὸ έθνος όλο τὸ βλέπει στο έξωτερικό οί συμφορές μας έρχονται άπανωτές, και ή στρατός μας είνε ακόμα άούστατος, χειρότερος στές κρίσιμες τούτες ήμέρες και λιγώτερος παρά ό,τι ήταν έπειτα από την ειρήνη. — Τουλάχιστο, άφου έτσι εκλοβώθηκε ή λαϊκή κυριαρχία, έπρεπε ναχαν καλλιτερέψει ή έσωτερική διοίκηση και ή δικαιοσύνη τὸ εναντία, όλα χειροτέρεψαν. Τὸ ξεκαδήνωμα είνε γενικό σ' όλους τους κλάδους, καθώς με λύπη μου θα προσπαθήσω ν' άποδείξω στα κατοπινά γράμματα μου, και τέτοιο δέ βλέπουμε σε κανένα μέρος του πολιτισμένου κόσμου.

Και αν ή γνώμη μου είνε αληθινή, παραξένες δέν πρέπει να μας φαίνονται οί δυστυχίες που εύρηκαν τὸ έθνος μας. Οί όχτροί μας, που έχουν βασιληά έναν Κάρολο, που έχουν προστάτες και σύμμαχους τους μεγάλους του κόσμου, μας ξέρουν εύκολο-

πολέμητους, γιατί μᾶς βλέπουν ἀύστατους καὶ ἀδύνατους. Τὰ δυστυχήματα ἔμως πρέπει νὰ μᾶς γένουν μάθημα, γιατί τὸ Ἑλληνικὸ γένος δὲν ἐγλύτωσε ἀκόμη ἀπὸ τὰ μεγαλειότερα κίντυνα, ποῦ ἢ πρέπει νὰ τὰ νικήσει, εἰδεμὴ ἀσφαλτα θὰ οὐστει ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς.

Ὁ βασιλεὺς, τῶρα μάλιστα ποῦ ταξιδεύει στὰ ξένα, ὁ πρωθυπουργός, ποῦ δὲν τοῖδωκε καμιά λύπη, καὶ οἱ ὑπουργοὶ τους, θὰ βροῦν τρόπο νὰ ἰσχυρῶσιν κάπως τὴ σημερινὴ ἀνάστασις ἀλλὰ θὰ διορθωθῆ τὸ Ἑλληνικὸ κράτος; Καὶ ἂν μπορεῖ νὰ διορθωθῆ, τί πρέπει νὰ κάνουν ὅσοι γράφουν στὴν τύπον καὶ μάλιστα οἱ συνεργάτες τοῦ «Νουμά», ποῦ κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰνε ἀληθινὰ προοδευτικὸ καὶ ἀνεξάρτητο φύλλον; —Κ' ἔχουν δίκιο, ὅσοι δὲν περιορίζονται μόνο στὸ νὰ κατακρίνουν τὴν τωρινὴν κατάστασιν τοῦ κράτους, ἀλλὰ ἀπελπιστικὸ βλέπουν καὶ τὸ μελλόμενον τοῦ γένους; —Θὰ πασίσω πρῶτα πρῶτα ν' ἀναλύσω τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα στὴς γραμμὲς ποῦ ἀκολουθοῦν.

Ἐνας παρατηρητὴς ξένος ἢ ντόπιος, ποῦ ν' ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα μας, βλέποντας τὸ Ἑλληνικὸ κράτος νὰ πλανιέται στὴ σκοτεινὴ χωρὶς συνείδησιν τοῦ τί κάνει, βλέποντας τὸ ἐλεεινὸ καὶ κακοκυβερνημένον μπορεῖ νὰ συλλαβεῖ μαύρους στοχασμοὺς. Ἄν εἶνε ξένος μπορεῖ νὰ αἰστανθεῖ πῶς ἢ συμπάθεια του εἶνε ἀδικαιολόγητη ὁ ντόπιος πρέπει νὰ πονέσει κατάκαρδα καὶ ἢ δὲ λέει τίποτα, ἢ πιστεύει πῶς εἶνε ἀναγκασμένος νὰ μιλήσει τοῦ λαοῦ του, ὅπως καὶ σεις τὸ κάματε βγαζοντας τὸ Νουμά καὶ ἔχοντας τὴν ἀξιοπαίσινη ἀρχὴ νὰ στηλιτεύετε τὰ κακά. Ἀλλὰ γιατί τὸ κάματε; φανερά δυὸ μπορεῖ νὰνε οἱ αἰτίαι: — Ἡ προβλέποντας τὴν τελικὴν καταστροφὴν ἠθελήσατε νὰ διαμαρτυρηθεῖτε, ἢ ἐλπίζατε τὸ διορθωμὸν τῆς πατρίδας.

Ἄς ἐξετάσουμε μὲ ποῖον τρόπο καταπιάνεται καὶ ποῦ ὁδηγεῖ ἢ πρῶτη σκέψιν. — Ὁ νέριτος καὶ τίμιος πολίτης βλέπει προφύρον τοῦ ἑνα γενικὸν ξεχαρβάλωμα· βλέπει πῶς ὑπάλληλοι καὶ πολιτευτὲς κάθε ἄλλο κάνουν παρὰ τὸ χρεῖος τους· βλέπει πῶς οἱ κυβερνήτες ἀντὶς νὰ στοχάζονται τὰ μεγάλα ἔθνη ζήτῃματα, στρέφουν νὰ καταντήσουν τὴν Ἑλλάδα δεῦτερον Μοναχόν, βλέπει πῶς ὁ στρατός στὴς κρίσιμες στιγμὲς παίρνει τὸ φύγε· βλέπει πῶς ὁ βασιλεὺς ἀδιάφορος γιὰ τὸ λαὸν του, σὲ περιστασες καθὼς ἢ τωρινὴν, ποῦ ἀναρᾷ ὅλο τὸ γένος, δὲ θέλει νὰ θυσιάσει τὴν διασκέδασίν του καὶ τὸν ἀφίνει μονοχὸ στὸν πόνο του· καὶ λέει: — «Νά, οἱ καλλήτεροι Ἕλληνες, τί θὰ εἶνε οἱ ἄλλοι; Ὅμοιοι τους ἢ χειρότεροι ὅλο τὸ κράτος λοιπὸν εἶνε σάπιο, καὶ ἀφοῦ οἱ ἐλέφτεροι εἶνε τέτοιοι, οἱ σκλάβοι πρέπει νὰνε χειρότεροι· ἄρα καὶ τὸ γένος εἶνε σάπιο, εἶνε τόσο ἄρρωστο, ποῦ δὲν μπορεῖ πλὴν νὰ γιατρεφεῖ, ψυχμαχάει καὶ τοῦ μέλλεται νὰ πεθάνει».

Ἄς μὴ μᾶς ἐμπνέει, ἀγαπητὴ φίλε, τέτοια ἔθνη χαλάστρα ἰδέα. Δὲν πρέπει νὰ σκαψομε ἐμεῖς τὸν τάφο τοῦ Ἑλληνισμοῦ· δὲν εἶνε αὐτὴ ἢ δουλιὰ μας. Ἡ ἀπελπισία θὰ παραλυσοῦσε κάθε μας δύναμιν. Ἐνας, ὅταν μορφώσει τέτοια πεποίθησιν, ὅταν ἔχασε τὴν πίστην στὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν του, θὰ ρωτηθεῖ: — «Ποῖόν εἶνε τὸν χρεῖος μου; Πρέπει νὰ γληγορέψω τὸ θάνατον τοῦ ἄρρωστου, φανερόντας ὅλες τὴς πληγὰς τοῦ κορμιοῦ του, καὶ μεγαλώνοντας τὴν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἢ λυπημένος γιὰ τὴν καταστροφὴν πρέπει σιωπηλὰ νὰ ὑποφέρω, πρέπει μοναχὸς νὰ θρηνησῶ; Γιατί νὰ ψηφίζω, γιατί νὰ ὑπηρετῶ στρατιωτῆς, γιατί νὰ εἶμαι Ἕλληνας καὶ νὰ μὴ γραφτῶ ξένος, γιὰ νὰ γεύομαι τοῦ πολιτισμοῦ τὰ ἀγαθὰ καὶ τῆς νέας μου πατρίδας τὴς

δόξας; Γιατί ν' ἀγωνίζομαι θέλοντας νὰ στήσω γλῶσσα, ποῦ ἢ νὰ μπορεῖ νὰ ἐκφράζει μεγάλες ἰδέες καὶ μεγάλα αἰσθήματα, ἀφοῦ ὁ καταδικασμένος Ἑλληνισμὸς, τὸ μεγάλο δὲ θὰ τὸ γνωρίσει; Τέλος γιατί νὰ θέλω τούτο τὸ κράτος, τούτο τὸ ρέπιν νὰ τρανώσει, νὰ πάρει Κρήτην, Κύπρον, Ἡπειρον, Μακεδονίαν, ὅλους τοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους, καὶ τὴν Πόλιν, ἐνὼ ξέρω πῶς ψυχμαχάει, καὶ πῶς θάπαιρνε τότες κ' ἄλλους ἀνθρώπους στὴν δυστυχίαν. ποῦ καλλίτερό τους λοιπὸν θάνε, ἑνας ξένος, ἢ τῶρα μέγας ἢ μέγας σὲ μελλόμενα χρόνια, νὰ τοὺς ρουφήξει καὶ νὰ τοὺς δώσει, ἂν ἔχῃ τὴν χαρὰ τῆς ἐθνικῆς ἀναγέννησιν, τοῦλάχιστον στὴν σκλαβιά, ποῦ ἀργὰ ἢ γλήγορα καὶ ἐμεῖς οἱ τῶρα ἐλέφτεροι θὰ τὴν γευτοῦμε, τὴν ὑλικὴν καλοζωίαν;

Σ' αὐτὸ τὸ βάραθρον μᾶς ὁδηγοῦν οἱ ἀπελπιστικοὶ στοχασμοί. Καὶ πιστεύω πῶς σὲ μιὰ τέτοια ψυχικὴ διάθεσιν κανένας Ἕλληνας δὲν πρέπει νὰ σταματήσει, χωρὶς νὰ βλάψει καὶ τὸν ἑαυτὸν καὶ τὸ γένος. ὅσο μικρὴ κ' ἂν εἶνε ἢ ἐπιρροή του. Ἐπειτα μποροῦμε ν' ἀποδείξομε, πῶς ἑνα τέτοιο συμπέρασμα εἶνε σφαλτόν.

Εἶμαι καταπεισμένος πῶς κ' ἐσεῖς τὸ ἴδιον κρίνετε: τὸ κράτος εἶνε ἐλεεινόν ἀλλὰ ἔχει διορθωμὸν εἶνε ἄρρωστο ἀλλὰ ἔχει γιατρείαν. Τί πρέπει νὰ κάνομε; — Πρέπει νὰ ἰδοῦμε ποῦ εἶνε τὸ κυριώτερον κακὸν καὶ νὰ τὸ χτυπήσομε κατακεφαλα. Ἡ ἀρχὴ μας θὰ εἶνε νὰ στηλιτεύομε τὰ κακά, ὅπου κ' ἂν τὰ βλέπομε, ἀδιάφοροι ἂν θὰ δειχτοῦν φταῖστες ἢ δυναστεία, οἱ πολιτικοί, οἱ ὑπάλληλοι ἢ καὶ μερικὰ πρόσωπα τοῦ ὄχλου, ἀδιάφοροι γιὰ τὸν ἑαυτὸν μας. Ὁ δημοσιογράφος ἔχει χρεῖος νὰ λέει τοῦ κόσμου: — «Ὁ δαίνας φταῖει γιὰ τούτον καὶ γιὰ τούτον. θὰ σοῦ φέρει κακόν, λαέ, νὰ τὸν ἀκολουθήσεις» ὅτι, θὰ κάμεις δὲν εἶνε ἕξιον τῆς μοίρας σου» — κ' ἂν μ' ὄλες τὴς ὁρμήσεις γίνεις τὸ σφάλμα, ὁ δημοσιογράφος δὲν πρέπει νὰ μιλήσει ὅσον ἀπελπισμένος, σὰ μὲ χαιρεκακία, δὲν πρέπει νὰ εἰπῆ ἄστωργα: — «Τί ἄλλο προσμένεις ἀπὸ τὸ Ρωμαιοῦν ἀλλὰ στεκάμενος πάνταν στὸν ἴσιον δρόμον, θὰ πασίσει νὰ προσφάξει τὸ γένος ἀπὸ καινούρια καὶ σημαντικώτερα σφάλματα. Καὶ νὰ προσδιορίσω μὲ παραδείγματα τοὺς δυὸ αὐτοὺς τρόπους, σὰς ἀναφέρω δυὸ ἄρθρα ἀπὸ δύο κωπὰ φύλλα τοῦ Νουμά, ἑνα καλόν: — «Εἰκόνα κράτους» ποῦ καλλίτερον καὶ τελειοφωρότερον ἀκόμα θάταν ἂν τὸ ἐμπνεεῖ μιὰ βαθύτερη ἀγάπη, μιὰ θερμότερη θρησκεία γιὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, κ' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἑνα πεσιμιστικὸν γράμμα κάποιου δικηγόρου ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν: «Ἡ Χρεωκοπία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους». Ὁ ἄνθρωπος ποῦ μπορεῖ νὰ κηρύξει ἠθικὰ χρεωκοπημένον τὸ Ἑλληνικὸν γένος εἶνε ἄρρωστος· καὶ ἢ πέννα δὲν ταιριάζει παρὰ στὰ χέρια ἐκείνων, ποῦχουν τὸ μυαλὸν καὶ τὴν καρδίαν ὅπου τάβαλε αὐτὴ ἢ φύσιν· ἀλλὰ ἑνας διευθυντὴς ἐφημερίδας καὶ μάλιστα ὅσον τὸ Νουμά, ποῦ τὰ φύλλα τῆς φυλάγονται, γιατί σ' αὐτὴ καθρεφτίζεται ὅτι καλλίτερον ὑπάρχει ἀνάμεσόν μας, σ' αὐτὴν γράφουν τὰ διαλεχτότερα τέκνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρέπει νὰ ξεχωρίζουν τί θὰ τυπῶναι καὶ τί θὰ ρίχνουν, καὶ γιὰ νὰνε ἐθνικώτερος πρέπει ἰδιαίτερα νὰ πασίζει νὰ καταπέθει πῶς ἄρθρα ὅσον τὴν «Χρεωκοπία κτλ.» δὲ στηρίζονται οὔτε στὴν ἀλήθειαν, οὔτε μποροῦν νὰ δημοσιεύονται.

Τὸ κράτος ἐλέγασιν εἶνε ἄρρωστο, (καὶ ἂς παρατηρήσομε πῶς ἐλέφτεροι δὲν εἶνε οὔτε τὸ τρίτον τῶν Ἑλλήνων) ἀλλὰ μπορεῖ νὰ γιατρεφεῖ, καὶ γιὰ νὰ τὸ διορθώσομε καὶ γιὰ νὰ ὁδηγήσομε τὸ γένος στὴν προορισμὸν του, πρέπει νὰ στηλιτεύομε τὰ κακά. Κ' ἂν μὲ προσοχὴ παρατηρήσομε, θὰ βροῦμε πῶς τὸ σπουδαιότερον καὶ δεινότερον φαινόμενον εἶνε ἢ

ἀναρχία. Μία ἀναρχία μοναδική, πραγματικὴ καὶ ἀξιοθρήνητη, ἀλλοιῶς οἱ Ἕλληνες δὲν εἶνε κατώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, σὲ πολλὰ μάλιστα εἶνε καὶ ἀνώτεροι.

Ὁ Ἕλληνας στὸ ἐξωτερικόν, ἂν βρεθῆ ἀντιμέτωπος τῶν ξένων, ξέρεῖ νὰ διακριθεῖ, καὶ ἂν δὲ μποροῦμε νὰ ὑπερηφανοῦμε πῶς αὐτὸ συμβαίνει σ' ὅλους τοὺς κλάδους, αἰτία εἶνε ἢ λίγη μόρφωσιν τοῦ λαοῦ μας, ποῦ δὲν ἐσυνείθετο νὰ σκέφτεται μερικὰ ἀντικείμενα τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. — Ἄς βάλουμε κ' ὅλας στὸ νοῦν μας, πῶς ἐνὼ ζοῦμε σὲ πραγματικὴ ἀναρχίαν, καὶ τέτοιαν ποῦ ἑνας ἔνσχος χάρις στὴν πολιτικὴν κηρύχεται ἀθῶος, τέτοιαν ποῦ κανένας δὲν ἐξουσιάζει τὸ δικόν του, γιατί ἢ τὰ δικαστήρια δὲν κοιτάζουν τὴν ἀληθινὴν δικαιοσύνην, ἢ οἱ ἀποφασεῖς τους δὲν ἔχουν ἐχτέλεσιν, τέτοιαν ποῦ τὸ κράτος δὲ μπορεῖ νὰ ἀσφαλίσῃ ζωὴν, τιμὴν καὶ παρουσίαν, ποῦ ἀστυνμία δὲν ἔχομε, ποῦ κλῆρος δὲν ἔχομε, ποῦ σχολικὴ δὲν ἔχομε, ποῦ τὸ πολίτευμα κάθε μέρα καραβιάζεται ἀπὸ κείνους ποῦ κυβερνοῦν, ὅμως τὰ ἐγκλήματα στὸν τόπον μας, δὲν ἔχουν ἐκείνον τὸν τρομερὸν χαραχτήρα, ποῦ παρατηροῦμε στὴν ἄλλην Εὐρώπην. Τὰ κακοῦργήματα εἶνε πολλὰ ἐδῶ, μὰ ἢ Ἑλλάδα δὲν εἶδετε Ἄντερσθαλτες καὶ Πράδους, οὔτε κλέφτες ὅσον τοὺς Hubert, καὶ παραδείγματα θὰ μποροῦσα νὰ φέρω χίλια. Ὁ Ρωμῶν κακοῦργος σὰ θυμῶναι σκοτώνει· εἶνε ληστής· εἶνε κλέφτης μέτριος· εἶνε καταχραστής μικρὸς τιποτένιος μπρὸς σ' ἐκείνους ποῦ μάλιστα στὴν Κέρκυρα μᾶς ἔστειλε ἢ Δύση ὅλα αὐτὰ τὰ ξέρετε καλλίτερά μου. Καὶ γιὰ ν' ἀσκήσω τὰ κακά καὶ νὰ σὰς παρουσιάσω μερικὰς ἀρετὰς τοῦ λαοῦ μας, ποῦ κ' οἱ Γερμανικὲς φυλὲς θὰ τὴς ἐζήλευαν, ποῦ κ' ἀρπὲς καλλίτερον μὲς γνωρίζετε, θέλω νὰ στρέψετε τὸ βλέμμα πρὸς τὴς Ἑλληνίδες γυναῖκες, τὸ μισὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ νὰ θυμῶναι μὲς μου τὴν ἀγνοητῆτά τους, τὴν οἰκογενειακὴν τους πίστην, καὶ τὴν ἀφοσίωσίν τους στὸ χρεῖος, θέλω νὰ ἰδεῖτε πῶς καμμία στενοχώρια δὲ λιγυρίζει τὴν ἀρετὴν τους, καὶ νὰ παρατηρήσετε πῶς ὁ ἠρωτισμὸς αὐτὸς εἶνε γενικὸς στὴν Ἑλλάδα. — Καὶ κοιτᾶτε πῶς ὁ λαὸς μας δέχεται, κ' ἂς εἶνε φτωχός, τοὺς φόρους μόνον ἢ ἰδέα πῶς θὰ ὠφελήσει τὸν τόπον, τὸν κάνει νὰ προσφέρει καὶ περισσότερα ἀπ' ὅσα τοῦ ζητοῦν· κ' ἂν θέλετε κ' ἄλλες εὐγένειες τοῦ ἐθνικοῦ χαραχτήρα, θυμηθεῖτε τὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσίνου, τὴν διαμαρτυρῆσιν καὶ ἀναστάσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ· θυμηθεῖτε τὴς θυσίας τῆς Ἐφτάνης, τοὺς αἰώνιους σπαραγμοὺς τῆς πολεμοχάρης Κρήτης, ποῦ τὰ παιδιὰ τῆς ἔχουν λιονταρίσια καρδιά,

οἱσὶ τε — —

ἐν στήθεσιν ἔθηκε, θεῶν, μελίγυριν κοιδῶν, θυμηθεῖτε τὸ θάνατον τῶν Μελετών καὶ τῶν ἑμῶν τους, κοιτᾶτε τέλος τὴν Κύπρον, τὴν ζηλευτὴν ἀδερφὴν τῆς Ἐφτάνης καὶ ἂν ὅλα αὐτὰ δὲν εἶνε ἀρκετὰ νὰ σὰς ἀποδείξουν πῶς ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν εἶνε κατώτερος ἀπὸ τοὺς ξένους λαοὺς, σὰς προτρέπω νὰ συλλογισθεῖτε τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ σὰς ἐρωτῶ, ἂν ὁ ἀγῶνας τῶν δημοτικιστῶν, ποῦ πρῶτον τὸν ἀνάλαβαν οἱ Ἐφτανιστῶτες καὶ κατόπι οἱ ἐπίλοιποι Ἕλληνες, ἀγῶνας δύσκολος καὶ μέγας, γιατί σκοπὸν ἔχει νὰ γερμῆσει ἑνα προσκυνημένον εἶδωλον ποῦ στὴ φαντασίαν τῶν πολλῶν βαστᾷ ἐνωμένον τὴν πανέννοστην ἀρχαίαν Ἑλλάδα μὲ τὴν νέα, σὰς ἐρωτῶ ἂν ὁ ἀγῶνας τοῦτος δὲν ἀποδείξει μιὰ κοινωνικὴν ζωὴν ἀνώτερον, μιὰ τάσιν πολιτιστικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦ, μιὰ μετάνοιαν γιὰ τὸ ὅς ἐδῶ καμωμένον, ποῦ πρέπει νὰ ξαναγίνει στερεώτερον, ὠφελιμώτερον καὶ καλλίτερον, καὶ ποῦ θὰ ὁδηγήσει τὸ γένος σὲ καινούρια μεγαλεῖα, ἀνοίγοντας τὴς πηγὰς τῆς σο-

φίξ, τῆς ἀθανασίας καὶ γιὰ τούτο καὶ τῆς εὐ-
τυχίας.

Τέτοιο πολιτιστικὸ ὄργανο εἶνε ἡ δημοτικὴ μας
(ἂν δὲν ἦταν ἔπρεπε νὰ τὴν θυσιάσουμε εἰς ἀνώτερα
ἰθνηκὰ καὶ κοινωνικὰ συμφέροντα)· καὶ μὴ μοῦ πείτε
πῶς οἱ ὀπαδῆί τῆς εἴμαστε ἀκόμα λίγοι· κοιτᾶτε
δέκα χρόνους ὀπίσω, ἔπειτα κοιτᾶτε εἴκοσι χρόνους
ὀπίσω, πόσοι ἦταν τότες;— Ἄγριο θὰ γένουν περσότεροι
καὶ γλιγῶρα ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰνε δημοτικιστῆς,
θὰχουν τότες δική τους τέχνη, δική τους ἐπιστήμη,
δικό τους πολιτισμό. Καὶ τὸ ὅτι μία τέτοια ἐργα-
σία γένεται εἰς τόσο θλιβερὸς μέρες στὸν τόπο μας,
ἀποδείχνει πῶς αἷμα νέο, θρησκευτικὸ καὶ μεστωμένο
ῥεεὶ στὲς φλέβες τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ λέγεται ἑλλη-
νικὸ γένος.

Κι' ὅμως τὰ δημόσια πράγματα τῆς πατρίδος
εἶνε εἰς δεινὴ θέσι· τοὺς χρειάζεται διορθωμὰ· γιὰ
τούτο σύμφωνα μὲ τὴν Ἀρχὴ μας πρέπει νὰ στηλι-
τεύουμε τὰ κακὰ, καὶ μάλιστα τὴ ρίζα τοῦ κακοῦ
τὴν ἀναρχία. Ἀλλὰ φανερὰ, γιὰ νὰ χτυπήσουμε
ἀποτελεσματικὰ πρέπει νὰ μορφώσουμε ἕνα σύστημα,
πρέπει ὁ ἀγῶνας μας νὰνε δημοκόμος, νὰ φαίνεται
πῶς ἐνεργοῦν πάντα οἱ ἴδιες ἀρχές μας, καὶ μάλι-
στα νὰ μὴν ἐπαινοῦμε ποτὲ ἐκείνους τοὺς πολιτικούς,
ποῦ, καθὼς ἔλεγε ὁ παλαιὸς Κλεόβουλος «οὔτε ψό-
γον οὔτε νόμον φοβούμαι» ὅπως σφαιλμέν·— συγχα-
ρεῖτε μου τὴν κρίση·— τὸ κάκατο στὲς τελευταῖες
ἐκλογές· νομίζω τέλος πῶς ὁ Νουμάς ἔπρεπε νὰχε
ἕνα πρόγραμμα κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ νὰ τὸ συζη-
τεῖ καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξει· ἀλλὰ στῆθηρα του τὰ
ζητήματα πρέπει νὰ ἐξετάζονται μὲ βῆθος, ὅχι ὅπως
τὸ κάνουν μερικὰ συναργάτες μας χαριτολογώντας
καὶ κοροϊδεύοντας.

Σ' ἡμᾶς ἡ ἀναρχία εἶνε διπλὴ· εἶνε δηλαδὴ ἀτα-
ξία κοινωνικὴ καὶ ἀνυποταγὴ εἰς νόμο, καὶ γιὰ μιὰ
τάξιν ἀνθρώπων ἡ ἀναρχία εἶνε καὶ ἠθικὴ. Γι' ἀπὸ
βλέπουμε συχνὰ τὸ σοβαρὸ φαινόμενον τῆς κομματι-
κῆς ἀσυστασίας, γι' ἀπὸ μ' εὐκολία βουλευτῆς καὶ
ὑπουργοὶ ἀλλάζουν δίχως συστολὴ γνώμη, γι' ἀπὸ
συχνὰ πέφτει ἡ Κυβέρνησις.

Ἀς ἰδοῦμε τώρα ποιὸς εἶνε ὁ αἰτίος τῆς ἀναρ-
χίας, ἡ καλλίτερα ἢς ἐρευνήσουμε ἂν φταίει ὁ ἰθνη-
κὸς χαρακτήρ· καὶ τότες ἀναχωρώντας ἀπὸ τὴν
ἱστορίαν πρέπει ν' ἀποδείξουμε πῶς ὁ Ἕλληνικὸς
λαὸς μ' ὅλα τὰ προτερήματά του εἶνε ἀνίκανος νὰ
κυβερνηθῆ μοναχὸς— ἢ ἂν φταίει τὸ πολίτευμα—
καὶ τότες πάλι πρέπει ν' ἀποδείξουμε πῶς μιὰ τάξιν

τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ μάλιστα ἡ ἀνώτερη,
ἔχει τόσες ἀρετῆς, ποῦ ἀπὸ τῆς ἔπρεπε κυριαρχικὰ νὰ
δικαιῶσει τὸν τόπο γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσει εἰς τὴν λύτρωσιν.
'Ἀπ' ὅλα τούτα τίποτα δὲν εἶνε ἀληθινὸ.

Ναὶ εἶνε βέβαιον πῶς στὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα τὰ
κράτη ἦταν μικρὰ καὶ ἀκατάστατα, πῶς οἱ Διαδό-
χοι ποῦ πρῶτοι ἐσύστησαν μεγὰλα βασιλεία δὲ μᾶς
ἔφηκαν μνημεῖα διοικητικῆς ἐπιστήμης, ὅπως ἔπειτα
οἱ Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ τὸ Βυζάντιον μὲ τὴ χιλιόχρονη
ζωὴ του μᾶς διδάχνη πῶς ὁ Ἕλληνισμὸς ἐτελειο-
ποίησε καὶ θρυμμάσια ἐφόρμωσε τὴ Ῥωμαϊκὴ ἐργα-
σία. καὶ μάλιστα μὲ τόση τέχνη ποῦ ἀκόμα σήμε-
ρὰ τὰ πολιτισμένα κράτη βαδίζουν ἐπάνου εἰς τὰ χνάρια
τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ δυναστεῖες ἀλλάζουν συχνὰ στὴν
Πόλιν, μὰ ἡ δημοσία τάξιν λίγο σαλεύεται ἢ καὶ
καθόλου. Στὸ Μεσαιῶνα λοιπὸν ἡ ἴδια ἡ δικὴ μας ἡ
φυλὴ δέχνηται ἀξία νὰ κυβερνήσει, ἕνα μεγὰλον καὶ
σοβαρὸν κράτος ποῦ μένει πάντα ἀνώτερον ἀπὸ τὰ σύ-
χρονα βασιλεία.— Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι, ὁ κίραρχικώ-
τερος τῶν βαρβάρων λαῶν, γκρεμίζει τὸ Βυζάντιον καὶ
τοὺς νόμους του καὶ σταίνει στὴν Ἑλλάδα τὴν Ἀσια-
τικὴν ἀναρχία, καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κληρονομοῦμε
κ' ἡμεῖς τὴν κοινωνικὴν ἀσυστασία.— Φανερὰ ἡ τω-
ρεῖνὴ κατάσταση τοῦ Ἑλληνισμοῦ θάταν διαφορετικὴ
πολύ, ἂν μᾶς εἶχε ὑποδουλώσει ἄλλος λαὸς ἐπιδειχτι-
κὸς πολιτισμοῦ· θάνε λ.χ. ἀλλοίως πολιτισμένοι οἱ
Οὐγγαρίζοι ἢ οἱ Τζέχοι, ὅταν χωριστοῦν ἀπὸ τὴν
Ἀυστριακὴν κυριαρχίαν παρὰ ὅτι ἡμεῖς ἄμα ἐδιώξαμε
τοὺς Τούρκους. Νομίζω ὅμως πῶς μόνον ἱστορικὴ εἶνε
ἡ αἰτία τῆς ἐσωτερικῆς ἀναρχίας μας, ὅχι πῶς ἡ
φυλὴ μας βρίνηται τώρα πλὴν εἰς παρακμὴν, γιὰτί,
ἂν ἦταν ἔτσι, δὲ θάχε τότες προτερήματα ποῦ τὰ
ζηλέθουν καὶ οἱ ὀχτροὶ μας, πολεμώντας τὴν γιὰ
τούτο.

Στὰ Τούρκικα χρόνια (στὴν Ἐφρᾶνησον τὸ ἴδιον
μὲ τοὺς Βενετούς) ὁ φτωχὸς λαὸς θρηνῆ ἀλυσοδε-
μένος· οἱ πρόκριτοι ὅμως, ἡ ἀριστοκρατία τοῦ γέ-
νους, ἡ τουρκουάν ἢ φραγγεῦσαν, ἡ δουλικὰ ὑποτά-
ζονται καὶ κολακεύουν τοὺς τυράννους, κ' ἔτσι ἀρπά-
ζουν προνόμια, ἀποχοῦν περιουσίας, ἀπολαβαίνουν
ψευτικὰς τιμῆς καὶ δυναστεύουν κ' αὐτοὶ τὸ λαὸν,
ἐκείνους δηλαδὴ ποῦ θὰ ὑπεφέρουν περσότερον στὴν
ἐπανάστασιν καὶ ποῦ θὰ βγάλουν ἀπὸ τὰ σπλάχνα
τοὺς τοὺς ἥρωας τῆς παλιγγενεσίας. Οἱ πρόκριτοι
(μὲ κάποιαν ἐξαίρεσιν ἔνοιοῖται) εἶνε οἱ λιγώτεροι
ἠθικοὶ, οἱ λιγώτεροι ἀφοσιωμένοι στὴν πατρίδα· καὶ
ἀρκετὸ παράδειγμα εἶνε οἱ Φαναριώτες. Πόσον θάταν

διαφορετικὸς ὁ Ἑλληνισμὸς ἂν ἀρμόδια εἶχε ἐργαστεῖ
ἡ ἀριστοκρατία τοῦ γένους; τί θάταν ἡ Βλαχία κ'
ἡ Βουλγαρία ἀπὸ τόσοι Ἕλληνες τῆς ἐκυβέρνησαν;

Ὡς τόσο ἕνα μέρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ γένεται
κράτος αὐτόνομον, καὶ οἱ πρόκριτοι νομίζουν πῶς
μποροῦν νὰ ἐκκολοθηθῶν τὰδικήματά τους· καθὲ
στιγμὴ φέρουν ἔνου-κάτου τὸν τόπον μὲ τῆς δικμά-
χες τους καὶ μὲ τὴν ἀνυποταγὴν τους· καὶ ἂν κανεὶς
σπκόνεται· στὴν ἀνώτερη τάξιν, συμμορφώνεται μὲ
τοὺς παληοὺς πρόκριτους, θέλει ν' ἀρπάξει καὶ κεί-
νος. Ἡ ἀναρχία στὴν Ἑλλάδα πηγάζει ἀπὸ τὴν
ἀνώτερη τάξιν, ὑποταχτικοὶ τῆς εἶνε οἱ κακοῦργοι,
ποῦ χάρις στὴν ἐπιτροπὴν τῆς δὲν τιμωροῦνται, ὁ ἐπί-
λοιπος λαὸς ἢ φοβᾶται καὶ δὲ μιλεῖ, ἢ παρασέρνεται
καὶ κείνος καὶ σφάλλει, γιὰτί ὅπως ὅλοι οἱ λαοὶ,
ἔτσι καὶ ὁ Ἕλληνικὸς εἶνε εὐκολοπατῆτος. Ὀδηγη-
μένος ἀπὸ ἀνώτερον ἀνθρώπου καταρθῶναι ἔργα με-
γὰλα, ὅταν ὅμως ἀρχοῦσι ἀγύρται καὶ πονηροὶ τῆς
πολιτείας οὐδὲν εἶδος, ἐπεὶ τὰ χειρίονα νικά.»

Ἐνῶ ὅμως εἰς καθὲ κοινωνίαν μερικὰ άτομα ἢ μπο-
ρεῖ νὰ πέσουν εἰς ἠθικὴν ἀναρχίαν, ὅπως στὸν κόσμον
ὅλον οἱ κακοῦργοι, ἢ εἰδῶ μιὰ τάξιν ἀνθρώπων ποῦ
κατὰ δυστυχίαν οἱ περσότεροὶ τῆς εἶνε στὴν πρώτη
σειρᾶ, ἕνα ἔθνος ὀλάκερον, ὅσο καὶ ἂν εἶνε σαλεμένα
τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας, καὶ ὅταν σφάλλει δύσκολα
χάνει τελείως τὴν συνείδησίν του, ποῦ ἄμα τῆς δο-
θεῖ ἀφορμῆς εἶνε παρτομῆ νὰ ζυπνήσει, ἀγνή καὶ
ἀγαθὴ, γιὰτί εἶνε ὀπλισμένη μὲ τὴν πείραν τῶν αἰ-
ῶνων, μὲ πατριωτισμὸν, μὲ κληρονομημένη ἠθικὴν, μὲ
θρησκείαν γιὰ τὸν ἑαυτὴν τῆς, καὶ ἀκόμα περσότερον
παρὰ στὰλλα ἔθνη ἕνα τέτοιο φαινόμενον μποροῦμε
νὰ τὸ παρατηρήσουμε στὸν Ἑλληνισμὸν.

Καὶ ἂν ὅσα λέω εἶνε ἀληθινὰ, ἂν ἀλήθεια ἡ
πρῶτη τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἐξαιρώντας
πάντα μερικὰ άτομα, ἔχει τὴν λιγώτερον κοινωνικὴν
ἀξίαν, ἂν ἀληθινὰ ἡ ἱστορία καὶ ἡ ἀξιοθρήνητη κα-
τάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τὴν ἀποδείχνουν
ἀνήθικη καὶ ἀνάξια νὰ ἐξουσιάζει τὸν τόπον (γιὰτί
αὐτὴ ἀπατῶντας τὸν κόσμον μὲ ζημίαν ἀνυπολόγηστον
τοῦ γένους ἐκυβέρνησε ὡς τώρα) καὶ ἂν ἀληθινὰ μὲ
ὀποιαδήποτε ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος, ποῦ δύσκολα
μπορεῖ νὰ γένει φιλελευθερώτερον καὶ ποῦ θάταν ἴσως
ἄκαιρον τέτοιο νὰ γένει, θάποχτήσῃ περσότερα προ-
νόμια, περσότερον δύνηκην, καὶ ἐπομένως τὸ κράτος
θὰ γένει χειρότερον, τί πρέπει νὰ κάνουμε, ἀπὸ εἰ-
δαμε πῶς τὸ ἔθνος περπατεῖ εἰς κακὸν δρόμον, γιὰ νὰ
κρατοῦμε τοῦλάχιστον ζυπνὴν τὴν ἀποκαρωμένην

ΔΑΝΤΗ

ΚΟΛΑΣΗ

Τραγούδι τριακοσιῶ πρώτο.

Ἡ γλῶσσα ποῦ μὲ κέντησε προτῆτερ καὶ μοῦχε
Τὰ δύο μου μάγουλα μὲ τῆς ντροπῆς τὸ χρῶμα βίψει,
Αὐτὴ ἡ ἴδια τάνειφάρμακον μοῦ πρόσφερε κατόπι.
Τὸ ἴδιον λένε καὶ γιὰ τὸ κοντάρι τοῦ Ἀχιλλῆα
Καὶ τοῦ γονεῖοῦ τοῦ ποῦ εἶτανε στὴν βασιεῖαν φαρμάκι.
Κατόπι ἐγενότανε τῆς γιαιτριᾶς βοτάνη.
Ἐστρέψαμε τίς πλάτες μας κ' ἀφήκαμεν ὀπίσω
Τὴν πονεμένη λαγκαδιὰ, στὸν ὄχτον περπατῶντας
Ὅπου τὴν ζῶνει γύρωθεν, χωρὶς νὰ ποῦμε λέξι.
Ἐδῶ ποῦ περπατούσαμε δὲν εἶταν μέρη, οὐτε
Καὶ οὐτε σκοτεινὴ κ' ἐγὼ καλά δὲν ἠμποροῦσα
Νὰ σπρώξω τὴν ματιὰ βαθυὰ· ὅταν μὲ μίαν ἀκούω,
Μιὰ σάλπιγγα μὲ δύναμιν νὰ σκούζει ποῦ ἢ φωνὴ τῆς
Καὶ τὴ βροντὴν δὲ νᾶσθουν. Τὸν ἦχο ἀκολουθῶντας
Τὰ μάτια μου καρφώθηκαν εἰς μιὰ μεριά εἰς βῆθος.

Ἡ μάχη ἂν ἐτέλειωσε μὲ τὴν φριχτὴν τὴν ἦτα
Ποῦ ὁ Κερλομάγνος ἔλασε τὴν ἄγιαν ἐκστρατεία
Ποῦ δυνατὰ δὲν ἔσκουζεν ἡ σάλπιγγα τοῦ Ὀρλάνδου.
Καὶ μόλις εἶχα τὴν ματιὰ σαυτὸ τὸ μέρος στρέψα
Πολλοὺς ψηλοὺς μοῦ φάνηκε νὰ ξεχωρίζω πύργους
Καὶ ῥώτησα τὸν Δάσκαλον· Ποιὰ νᾶνε κείνη ἡ χώρα;
Πηγαίνοντας, μὰκάντησε, ἀδιάκοπα εἰς αὐτόν
Πλανιέται ἡ φαντασία σου κατόπι, σὺν ζυγώσεσι
Θὰ δέξῃς τὸ πόσον ἡ ἀλίστησι ἀπὸ μακρὰν γελιέται.
Γι' αὐτὸ τὸ βῆμα τάχυνε καὶ πρὶν κεί πέρα πᾶμε,
Μοῦ εἶπε παίρνοντας ἐμὲ μ' ἀγάπην ἀπὸ τὸ χέρι,
Καὶ μὴ τὸ πρᾶμμα σοῦ φανῆ παραξένο κατόπι.
Νὰ ξέρεις ποῦ εἶνε γίγαντες ἐκεῖνοι κ' ὄχι πύργοι.
Μὲς τὸ πηγᾶδι μένουσε μπηγμένον γύρω, γύρω
'Ἀπὸ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ μισὸ κορμὶ τους δῶν
Ἐὰν δταν λυῶναι ἡ πηχτερὴ ὀμίχλη ποῦ φουνῶνει
Κι' ἀρχίζουσε τὰ μάτια μας νὰ ξεχωρίζουν πέρα
Τὰ πρᾶγματα ποῦ τᾶρυθεν ἢ καταχνιά, τὸ ἴδιον
Τὰ μάτια μου τρυπούσαν τὸ πηχτομοῦρον ἀγέρι
Καὶ πῶς ἐζύγωνε κοντὰ στὸν ὄχτον λίγο, λίγο,
'Ἡ πλάνη μὲ παρτάγαε γιὰ νὰ μὲ πιάσει ὁ τρόμος.
Γιὰτί ὅπως μὲς τὸ στρογγυλὸν τὸν τοῖχον ποῦ τὸν ζῶνει
Μὲ πύργους στεφανώνεται τριγύρω ὁ Μοντερμῶνης,
Στὸν ὄχτον γύρω ποῦ ἦτανε τοῦ πηγαδιοῦ ἡ περσοῦλα.
Ἐὰν πύργοι εἰδῶ φαντάζαν κ' οἱ γίγαντες ποῦ ἀκόμη
Στὸν οὐρανὸν δταν βροντᾶει ὁ Δίας τοὺς φοβερίζει,
Καὶ βλέποντας ξεχώρισα μανοῦ τὸ πρῶτον ποῦ
Τοῦ ὄμου καὶ τὰ στήθια του κ' ἀπ' τὴν πλατιὰ κοιλίαν του
Μεγὰλον μέρος καὶ τὰ δύο τὰ χέρια κρεμασμένα

Εἰς τὰ πλευρά. Σὺν ἔπαυσι τὴν τέχνην τῆς ἡ φύση
Νὰ κάνει τέτοια τέρατα θάρρῳ πῶς εἶχε δίκην
Τὶ πῆρε ἀπὸ τὸν Ἄρη αὐτοὺς τοὺς φοβεροὺς στρατιώτες
Κι' ἂν κάνει ἀκόμη ἐλεφαντες καὶ φάλαινες, γιὰ κείνους
Ποῦ βλέπουνε τὰ πρᾶγματα μὲ μάτι γυμνασμένο
Ποῦ γνωστικὰ τὴν κρίνουνε καὶ δίκαια γιὰτί δπου
'Ὅ νοὺς μακρὴ ἐνώνεται μὲ τὴν κακοθῶλια,
Καὶ μὲ τὴν δύναμιν, φραγγὸν κενέντε δὲν ἀξίζει.
Μακρὸν, πλατὺ τὸ πρόσωπον ἐκείνου μᾶς φαινόταν
'Ὅσαν τὴν κουκουάραν αὐτὴ τοῦ Ἄη Πέτρου μὲς τῆς
[Ῥώμη].
Κι' ὁ σκελετὸς ἀνάλογος εἰς τέτοια μεγὰλοθην.
Γιὰτί ἀπ' τὸν ὄχτον ποῦ ἦτανε περζῶμα καὶ κρύβει
'Ἀπὸ τῆς μέσης τὸ μισὸ τὸ σῶμα ὡς τὰ ποδάρια,
Μεγὰλον μέρος ἄφινε νὰ βγαίνει ἀπ' δῶν, τόσον
Ποῦ καυχήμα θὰ τᾶχανε τρεῖς Φρίτσοι ἂν μποροῦσαν
Νὰ μετρηθῶν εἰς τὸ ψῆλωμα. Γιὰτί ἐγὼ μετροῦσα
Τριάντα πιθαμῆς γερὰς ἀρχίζοντας τὸ κατῶ
'Ὡς κεί ὀποῦ κουμπόνουνε οἱ ἀνθρώποι τὸν μανδύαν.
Μὲ τᾶγρον σῶμα ὁ γίγαντας ἀσχύληται νὰ σκούζει·
Ραφέλ μαὶ ἄμακ τζαμπὶ ἄλμυ, τί δὲν μποροῦσε
Νὰ βγάλει καὶ γαιούτερον ψαλμοῦς αὐτὸ τὸ τέρας.
Καὶ λέει ὁ Δάσκαλος σῶτον· Ψυχὴ κοῦτε, δὲν ἔχεις
Τὴ σάλπιγγα γιὰ νὰ μπορεῖς μαυτὴν νὰ ξεθουμᾶνεις
Ἐὰν ὁ θυμὸς ἢ ἄλλο τι εἰς κυριεῖαι πῆθος·
Γιὰ τὸν λαῖμόν σου ζήτησε καὶ τὸ λουρὶ θὲ νᾶθῆεις
Ποῦ ἡ σάλπιγγα σου κρέμεται, ψυχὴ ξεμωρημένη
Καὶ λέει εἰς μένα ὁ Δάσκαλος· Πρῶδὲ εἶται μοναχός,
Εἶνε ὁ Νεβρώδ ἀπ' τῆς Καβὲλ ποῦ γιὰ τὸ φταίξιμόν του

ιθνική συνείδηση ; — Νά στηλιτεύουμε τὰ κακά.

Με ἀγάπη, με εὐλάβεια, με πίστη γιὰ τὸ μελ- λάμενο μεγαλεῖο τοῦ λαοῦ μας, ποῦ ἀφτουνε εἰμα- στε ἀχώριστα μέρη, ἄς τοῦ δείχνουμε τὰ σφάλματά του, τὸ βάρβαρο ὅπου τὸν ὀδηγεῖ ἡ βασιλεία τῆς σημερινῆς διαφθορᾶς, καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναρχίας, ἄς τοῦ ξεσκεπαζομε καθε ἐγκλημα, καθε ψέμα ἐκεί- νων, ποῦ γιὰ κακὴ του τύχη τὸν κυβερνοῦν ἀπὸ τᾶλλο μέρος με τὴ γλώσσα του ποῦ πρέπει νὰ τὴν ἀγαπήσει, καὶ ποῦ θὰ τὴν ἀγαπήσει, ἄς τοῦ φανε- ρνοῦμε τὲς ἀλήθειες γυμνές, ἄς τὸν παιδαγωγοῦμε, ἄς τὸν μορφώνομε στὶς ἐπιστῆμες καὶ στὰ κοινω- νικά καθήκοντα, καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύσκολο δὲν εἶνε, ὁ λαὸς μας, ἔχοντας τότες συνείδηση τῆς δυνάμεώς του, νὰ ξεχωρίσει τοὺς λίγους ἐκείνους, ποῦ ἔχουν ὄχι μόνο ἀνώτερη μόρφωση μὰ καὶ αἰσθή- ματα ἀγνά καὶ νοῦ καθάριο, αὐτοὺς νὰ κηρύξει δια- λεχτοὺς του, αὐτοὺς νὰ στήσει διοικητὲς τῆς Ἑλ- ληνικῆς πολιτείας, καὶ οἱ λίγοι τοῦτοι οἱ ἐνάρετοι καὶ οἱ ἀμόλεπτοι, με τὴ βοήθειά του, θὰ πιτύχουν νὰ ἰθικοποιήσουν τὴν τάξην ἐκείνων, ποῦ ἡ τύχη τῆς ἔδωκε προ-όμια ὅσα δὲν ἔχουν οἱ πολλοί, καὶ τότες ὁ Ἑλληνισμὸς θ' ἔσται ὅλος πολιτισμένος.

Σ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ δημοσιογραφία θ' ἔσται τοῦ προορισμοῦ τῆς. Σ' αὐτὸν τὸν τρόπο θάμαστε οἱ προφῆτες τῆς παλιγγενεσίας προφῆτες, ὅταν τοὺς παλῆους Ἰουδαίους, ἀγροικοὶ καὶ στηλιτευτὲς, μὰ χρειαστοὶ σήμερα μάλιστα ὅταν στὸν τόπο μας ἀρ- χίζει νὰ βγαίνει πρόσωπο ἢ τυραννία καὶ ἡ ἀπολυ- ταρχία, ποῦ τόσο δολερὰ μὰς σιμώνει ὥστε δὲν τὴ καταλαβαίνουμε ν' ἀρχεται ἂν δὲν ἀγρυπνοῦμε, γιὰ τὸ φορεῖ τὸ προσωπεῖο ἔθνοσωστῆρας μεταρρυθμίσης. Τὰ πρῶτα βήματα ἐγίνεσαν : — ὁ στρατὸς παραδόθηκε στὰ χεῖρα τῆς δυναστείας, καὶ ἀνοιχτήκε ἡ ἐκλογικὴ περιφέρεια (ἐνῶ ἔπρεπε νὰ γένει τὸ ἐναντίον) γιὰ νὰ συστηθοῦν τοπικοὶ τυραννισκοί, ποῦ θ' ἔσται δύσκολο καὶ ἀγαθὸ ἀνθρώποι ἂν φανῶν νὰ τοὺς ξεθρονίσουν. — Καὶ ὅτι οἱ φόβοι μου δὲν εἶνε ἀβάσιμοι, μὰς τὸ ἀποδείχτει ἀρκετὰ ἡ Κέρκυρα, τὸ πλὴν πολιτισμένον μέρος τῆς Ἑλλάδος μας, ὅπου ἡ μεγάλη περιφέρεια δὲν εἶχε καταργηθεῖ, ἀφ' ὧν τὸ Τρικούπησ τὴν εἶχε πρωτοσυ- στησει, καὶ ὅπου μὴ μὴ μὴ μειονοψηφία μένει ἀδί- κως χωρὶς ἀντιπροσωπεῖα. Ἡ τωρινὴ ὅμως κατὰ-

σταση τῆς Κερκυραϊκῆς κοινωνίας, ποῦ σὶ κατοπινὰ γράμματά μου θὰ σὰς τὴν παραστήσω, παραβά- λοντάς τὴν με τὴν κατάστασὴ τῆς ἄλλης ἰποχῆς, θὰ μὰς κάμει νὰ ἰδοῦμε πόση βλάβη ἔφερε στὴν κοι- νωνικὴ πρόοδο ἡ βασιλεία τῆς τυραννίας.

Ἄς μὴν ἀπατιέται κανένας ἡ αἰτία τῆς ἰσο- τερικῆς ἀναρχίας δὲν εἶνε τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμά μας, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ποῦ τὸ καταπατοῦν ποῦ πα- ρέχοντας χάρες ἀσυγχώρητες καὶ παράνομες νοθεύ- ουν τὸ ἰθνικὸ φρόνημα, μακραίνοντας ἔτσι τὲς κακὲς ἡμέρες τῆς πατρίδας μας, καὶ γενόμενοι οἱ ἀληθι- νοὶ αἰτίοι καθε ἰθνικῆς συμφορᾶς. Δὲ θὰ διωρθώ- σομε τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνία χτυπώντας τὸ πολί- τευμα, ἀλλὰ ἀκολουθώντας τὴν πατριωτικὴν ἐνέρ- γεια ποῦ ἐπερίγραψα, ἀλλὰ θερμαίνοντας ἀκατά- παυτα τὸν πατριωτισμὸ τοῦ λαοῦ μας, δυναμώνον- τας τὴν πίστη του στὴν παλιγγενεσία, καὶ θάμαστε ἔτσι οἱ πρόγονοι κόσμου δοξασμένοι, οἱ πρόδρομοι τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῶν ἀνθρώπων ποῦ θὰ γένουν οἱ ἥρωες λυτρωτὲς καὶ καθαρτὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποῦ θὰ γνωρίζουν ὅλους τοὺς καημοὺς, ὅλα τὰ πάθη, ὅλα τὰ κακά τῆς φυλῆς, ποῦ θὰ ξεχωρίζουν τὲς ἀρ- ρώστιες τῆς, καὶ θὰ χτυποῦν ὅπου πρέπει. Πρόδρο- μους ἴσως εἶδε ἡ Ἑλλάδα, τὸν ἀνθρώπο ποῦ τῆς χρειάζεται ἀκόμα. Ἀλλὰ θάρθει. Καὶ ἂν θέλομε ἔχομε πρόχειρη μίαν ἀναλογία στὸ γλωσσικὸ ζή- τημα.

Τὸ ἔθνος ἐπληκνίσθη στὸ ψέμα, ἐλάτρευε τὸ εἰ- δωλο τῆς καθαρεύουσας, μόνον ὅτι ἀπὸ καιρὸ σὶ καιρὸ ἐφαινόταν ἕνας ἀνθρώπος, ποῦ ἔβλεπε τοὺς ὁμοίους του νὰ παραιτήσουν τὴν πλάνην καὶ συχνὰ ὁ ἀν- θρώπος ἦταν ἀνώτερος, ἐλεγόταν Βηλακῆς, ἐλε- γόταν Σολωμὸς, ἐλεγόταν Βαλαωρίτης, Πολυλάς, Λασκαράτος καὶ ὅταν ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρό- νου ἀεγένετο ἄνθρωπος ὀνόματι Ἰωάννης καὶ νὰ ὅ,τι ἐκείνοι οἱ σοφοὶ καὶ τεχνίτες δὲν εἶχαν πιτύχει, τοῦτος τὸ κατὰφερε ἄνοιξαν τὰ μάτια τῆς Ρωμιο- σύνης, καὶ σήμερα οἱ δημοτικιστὲς ποῦ γράφουν περ- νοῦν τὴν ἑκατοντάδα, εἶνε οἱ διαλεκτότεροι τῶν Ἑλ- λήνων, καὶ αὔριο θ' ἔσται περσότεροι, καὶ σὶ λίγα χρό- νια, ζαναλίγω, οἱ Ἕλληνες ὅλοι θ' ἔσται δημοτικι- στές.

Δὲ μπορεῖ νὰ γένει τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν Ἑλλη-

νικὴ κοινωνία ; — Πρέπει νὰ τὸ πιστέψωμ' καὶ πόσο μὴ τέτοια πίστη ὠφελεῖ ἕνα ἔθνος, μὰς τὸ δεί- χνει ἡ ἱστορία τῶν Ἰουδαίων. — Ὁ πολὺπαθὸς ἐκεί- νος λαὸς, ποῦ δὲν εἶχε τὴ λαμπράδα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἶνε τὸ στόχαστρο τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Οἱ Αἰγύπτιοι τὸν πολεμοῦν, ὁ Νάβουχοδα- νόσορας τὸν μεταφυτεύει στὴ Βαβυλῶνα, οἱ Πέρσες τὸν καταδυναστεύουν, ὁ Ἀλέξανδρος τὸν ὑποτάζει, καὶ τέλος ὁ Τίτος τὸν σκορπίζει σ' ὅλην τὴν Οἰκου- μένην. Μὰ ἡ Μεσιανικὴ ἰδέα δὲν τὸν ἀφίνει νὰ χαθεῖ. Σκλαβωμένος ἢ σκορπισμένος ἐλπίζει περιμένει τὸν ἀνθρώπο ποῦ θὰ τὸν ὀδηγήσει στὴ γῆ τῆς Ἐπαγ- γελίας, ποῦ θὰ τοῦ ὑποτάξει τοὺς ὀχτροὺς του. Στὴ Βαβυλῶνα οἱ προσφῆτες φωνάζουν : « Ἐρχεται » στὴν Ἱερουσαλήμ, τὲς ἡμέρες τῆς ἀτυχῆς τὸν ἔβλεπουν νὰ μὴ ἀπελπίζεται, καὶ σκλαβωμένος πολλὰς φορὲς πρὶν, γεννᾷ τοὺς Μακκαδαίους, καὶ ἀλυσοδεμένος ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους χαρίζεται τὴν ἀνθρωπότητα τὸν Ἰησοῦ, τὸ σταυρωμένον προφῆτη, ποῦ ἀπλώνει τὴ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία σ' ὅλην τὴν πολιτισμένον κόσμον. Καὶ σήμερα ἐνωμένον τὸν κρατεῖ ἡ Μεσιανικὴ ἰδέα, περσότερο παρὰ ἡ θρησκεία, ἡ ἐλπίδα πὼς θ' ἀνα- στηθεῖ μίαν ἡμέρα ὁ Ἰουδαϊκὸς ἔθνομός, καὶ μὴ τὴν ἐλπίδα τούτην οἱ Ἰουδαῖοι προκόβουν στὲς τέχνες καὶ στὲς ἐπιστῆμες, συναζοῦν τὸ χρυσάφι τοῦ κόσμου, παλεύουν με τοὺς ἄλλους λαοὺς γιὰ τὰ πρῶτα στὸν πολιτισμὸ. Ἄς μείνει ἐδῶ ἀνεξέταχτο ἂν γιὰ ὠφέ- λεια ἢ γιὰ ζημία τῶν ἄλλων.

Ὁ Ἑλληνισμὸς εἶνε Μεσιανιστῆς πιστεύει πὼς ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ εἶνε ἀπ' ὅλης ἡ διαλεκτότερη, κα πὼς τιμωριέται μόνο γιὰ τὰ σφάλματά της, ἀλλὰ πὼς στὸ τέλος θὰ νικήσει ὅλους τοὺς ὀχτροὺς της, καὶ θὰ ξεπερνάει ὅλα τὰ ἔθνη στὸν πολιτισμὸ. Με τὲς χάρες τότες τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης θὰ κυριαρχήσει πάλι στὴν οἰκουμένη. Ὅταν τὸ Βυζάν- τιο χάνεται, οἱ ἄγριες εἰκόνας κλαῖν, καὶ ὁ λαϊκὸς ποιητὴς τὲς παρηγορεῖ : —

Σώπασε, Κυρὰ Δέσποινα, καὶ σείς κόνες μὴν κλαῖτε· Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικὰ σὰς εἶνε.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πιστεύει πὼς θ' ἐνθρῆ ἐκείνη ἡ μεγάλη μέρα, πὼς ἴσως εἶνε σιμά· ἀλλὰ γιὰ τοῦτο πρέπει νὰ πιστεῖται καὶ ὅλας πὼς θὰ μὰς γεννηθοῦν οἱ μεγάλοι στρατηλάτες ποῦ θὰ χτυπήσουν τὰ σκέρια τῶν Τούρκων καὶ τῶν βουρβούλων τους τῶν Βουλγάρων, οἱ μεγάλοι διπλωμάτες ποῦ θὰ κατα-

Μὴ μόνον γλώσσα ὅταν καὶ πρὶν στὸν κόσμον δὲν μιλιέται, Στὸ βρόντο θὰ μιλούσαμε μαζὴ του καὶ ἔρξαι τον. Γι' αὐτὸν ἀκατανόητη τοῦ εἶναι καθε γλώσσα Πὼς εἶναι ἀκατανόητη στοὺς ἄλλους ἢ λαλοῦ του. Ἐφύγαμε καὶ στρέφοντας ζερβιά μεγάλο δρόμο Ἐκίμαμε καὶ ἐφύγαμε τὸν ἄλλον κατόπι, Σἀπόσταση μὴς σαίτιας, πὶδ φοβερὸν καὶ ἄγριον. Ποιὸς μάλιστα τὸν ἔδειτε δὲν ἔρω μὰ ἕνα χεῖρ Ἰώγες δεμένο ἀπὸ μπροστὰ καὶ τὸ δεξὶ ἀπὸ πίσω Μὴ μὴ ἀλυτὶδα ποῦ εἶχε τον ἀπ' τὸ λαϊκὸ πιασμένον Καὶ τὸ κορμὶ ποῦ φάν' ἔσται πέντε φορὲς ζωσμένο. Ἐτούτος ὁ περήφανος ἐτόλμησε, μὴ εἶπε Ὁ Δάσκαλος, νὰ μεσηρθεῖ με τὸν μεγάλον Δία Καὶ τῶρα νὰ τὶ κέρδισε. Ἐφιάλτη τον ἔλενε Καὶ εἶχε κατορθώματα μεγάλα κάμει τότες Ποῦ φοβηθήκανε οἱ θεοὶ τοὺς γίγαντες καὶ τῶρα Τὰ χεῖρα του ποῦ σηκώσε δὲν τὰ σαλεύει πιά. Κι' ἐγὼ τοῦ εἶπα, Δάσκαλε, πολὺ θὰ πιθυμοῦσα, Νὰ ἰδῶ μὴτὰ τὰ μάτια μου τὸ τριμεγάλον σῶμα Τοῦ Βριάρεω καὶ μὴτὰ νύχτας : Ὡθ' ἰδοῦμε τὸν Ἄνταϊον Ἐδῶ κοντὰ καὶ αὐτὸς μιλεῖ καὶ εἶνε λυμένος, κείνος Μὴς τὸ βυθὸ καθε κακοῦ θὲ νὰ μὰς καταβάσει. Αὐτὸν ποῦ λές γιὰ νᾶβλεπες, πολὺ μακρὰ τὸν ἔχουν Μὰ εἶναι ἀπαράλλαχτος στὸ σῶμα ὅταν καὶ τούτον. Κι' ἔτσι δεμένος, μοναχὰ πὶδ ἄγριος στὴ θωριά του. Ποτὲ σαισμάς δὲν τράνταζε πὶδ δυνατὰ ἕναν πύργον Σὰν πὼς ὁ Ἐφιάλτης αἰσίστηκε ὅταν ἄκουσεν αὐτὰ. Ποτὲ μὴν δὲ φοβήθηκα τὸ θάνατο ὅταν τότε Κι' ὁ τῶμος θὰ με σκότωνε στὰ σίγουρα ἂν δὲν εἶχα Ἴδει ποῦ αὐτὸν ἀτάλευτον κρατῶσαν τὴ δεσμά. Εἰς τὸν Ἄνταϊο ἐφτάσαμε πηγαίνοντας ποῦ βγαίνει Ἀπ' τὴ σπηλιὰ τὸ σῶμα του μεγάλες πέντε πῆγες

Καὶ χόρια τὸ κεφάλι του. Ὁ Δάσκαλος μου τοῦπε : Ὡθ' ἰδοῦμε τὸν τυχερὴ κοιλιάδα ποῦ τὴν δόξα Τῆς νίκης κληρονομήσε ὁ Σκιπίων ὅταν εἶχε ὁ Ἄντιβας Τὴ μάχη χάσει καὶ ἔφυγε με τὰ στρατεύματά του. Καὶ μὴ χιλιάδα λεονταριῶν γιὰ λάφυρα εἶχε πάρει Προτῆτερα Ποῦ ἂν ἦσσαν μετὰ τὴν μεγάλην μάχην Τῶν ἀδερφῶν σου, ὅπως λέν θὰ εἶχανε νικήσει Οἱ γιοὶ τῆς γῆς. Μὴ βαρεθεῖς ἐμὰς νὰ καταβάσεις Στὸ βάθος ποῦ τὸν Κωκυτὸν ἢ παγωνιὰ τὸν πῆξει Γιὰ νὰ μὴ πᾶμε στὸν Τιτιῶν καὶ οὔτε στὸν Τυφῶνα. Μπορεῖ νὰ δώσει ὅ,τι παθοῦν ἐδῶ αὐτὸς ποῦ βλέπει. Σκύψε λοιπὸν καὶ πάρε μὰς καὶ μὴ στραβομουτριάσεις Κι' ἀκόμη αὐτὸς μπορεῖ ψηλὰ στὸν κόσμον νὰ βροσάσει Τὴ φῆμην σου τὶ ζωντανὸς ἐδῶ νὰ καὶ θὰ ζήσει Πολὸν καιρὸν ἂν πρόωρα δὲν τὸν καλέσει ἡ χάρη. Ἀμέσως τότε ἀπλώσαν ὁ γίγαντας τὰ χεῖρα Ποῦ ὁ Ἡρακλῆς δοκίμασε τὴ δυνατὴ σφιχιά τους, Καὶ τὸν Βιργίλιον ἄρπαξε καὶ εἶναι ὁ Ὁδηγὸς σὲ μένα : Ἐδῶ κοντὰ μου ζύγωσε γιὰ νὰ σὲ πιάσω, καὶ ἔτσι Ἐγὼ καὶ αὐτοὶ γινήκαμε ἕνα δέμα ἀγκαλιασμένοι. Ἐὰν κανένας στέκεται καὶ βλέπει καὶ ποῦ γέρνει Ἡ Καρυσίντα καὶ θαρρεῖ ποῦ κλίνονται θὰ πείσει, Ὅταν περᾶση σύννεφο κανένα στὴν κορφή της, Ἐσοῖ ἔβλεπα με τῶμος μου καὶ τὸν Ἄνταϊο νὰ σκύβη Καὶ τέτοιος τῶμος μέπιασε τὴν ὄρα αὐτὴ ποῦ κάλλιο Πολὸ μακρὰ νὰ ἤμωνα καὶ εἰς ἄλλο δρόμο πέρα. Μὰ μαλακὰ καὶ ἦσσαν στὸ βάθος μὰς ποδένει Ὅπου τὸν Ἰουδα τυραννάει μὰς με τὸν Ἐωσφόρο Καὶ δίχως οὔτε μὴ στήμῃ νὰ μείνη ἐκεῖ σκυφτὸς Σὰν τὸ κατάρτι ἐβρέθηκε τοῦ καρδιοῦ ὀρθός.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΣΗΜΑΙΑ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΟΙ

Α'.

Εἶναι οἱ πρῶτες μέρες τοῦ Δεκεμβρίου, κοντὰ στὴ Γιουρανβίλλη. Ὁ στρατὸς ἀνεβαίνει τὴν ἀπότομη ράχην τοῦ βουνοῦ σὰ σκάλα καὶ πατεῖ πάνω στὸ χιόνι, ποῦ ἀντηχάει σὰ μέταλλο καὶ ἀστράφτει σὰ διαμαντόσκονη. Ἐκεῖ μακρὰ φαίνεται ἕνα δάσος ἀπὸ σημάδες καὶ ἀπὸ ἐλατα ντυμένο δλόασπρα. Στὸ προσκῆνιο, κάτω στὸ ριζοβουῖν ὡς τὰ γόνατα στὸ χιόνι τὸ πεζικὸ κρύβεται μετὰ λακκάματα τῆς γῆς. Τὸ ἵππικὸ στριμώνεται πίσω ἀπὸ τοὺς τοίχους ἐνὸς ὑποστατικοῦ, ὅταν πίσω ἀπὸ πρόχωμα. Οἱ ἀξιωματικοὶ ψάχνουν με τὸ βλέμμα τὸν ὀρι- ζοντα. Ἀκούεται χλαλοή, μὰ δὲ φαίνεται τίποτα. — Πάντα τὸ ἴδιο, μουρμουρίζει θυμωμένα ἕνας

πίσουν τὰ Ἑυρωπαϊκά κράτη στό δίκην μας, οἱ μεγάλοι κυβερνήτες πού θά μᾶς καταστήσουν ἄξιους τῆς μόρφας μας, ζήσιους νά ξαναποχτήσουμε ὅλους τοὺς Ἑλληνικούς τόπους καί τὴν Πόλιν. Ὅλα τούτα φαίνονται ὄνειρα· ἀλλὰ εἶνε ὄνειρα λαμπρά, πού δίνουν ἀνταρξία, πού κάνουν τὰ μάτι νά δακρύνουν, κ' ἐξ ἡμέρας πότε θ' ἀληθεύουν. Ἐνα μέρος ὅμως τῆς μεγάλης ἰδέας τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσαιωνισμοῦ, ἡ κοινωνική παλιγγενεσία, δέν πρέπει νά μᾶς φαίνεται τόσο δυσκολόπρακτη γι' ἀρτὴν ἔχουμε χρεὸς ν' ἀγωνιστοῦμε τώρα, καί θύμαστε οἱ πρόδρομοι τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου, πού θά ρίξει ἀπὸ τὸ θρόνον τῆς τὴν καταλύτρα ψευτιά καί τὴν πολιτικὴ ἀτιμία. Πρέπει νά ἐργαστοῦμε, μὲ ἀνταπάρνηση, μὲ φιλοπατρία, μὲ ζῆλο.

Ἡ Μεσαιωνικὴ ἰδέα εἶνε μέρος τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, δέν εἶνε ἐλπίδα μόνον, εἶνε λαϊκὴ θρησκεία. Καί τὸνερο πού τῆρεψε ὁ πόνος τῆς πικρῆς, τὰ δεινὰ τοῦ μαρτυρίου, δὲ μπορεῖ νά γένει καπνὸς σὲ λίγες μέρες, ἢ σὲ λίγα χρόνια, ὅπως μερικοὶ τὸ κηρύχουν. Ἄν πᾶμε ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον χειρότερα, τόσο μεγαλύτερες πρέπει νῆνε οἱ ἐλπίδες μας, τόσο θερμότερα πρέπει νά πιστεύουμε πῶς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς — κ' ἔχει γερὰ στοιχεῖα — θά βραβεύθῃ τὰ ἔλπεινά του χάριαν, καί σὲ μιά του προσπάθεια ἀσυνείθιστη θά βγάλῃ τὸ διερωτή, πού προσμένουμε.

Πρῶτα ἔρχονται οἱ Προφῆτες καί οἱ Πρόδρομοι, σὲ τέλος ὁ λόγος γίνεταί σὰρκα.

Λικός σας
Θ.

ΒΑΙΑΙΚΟΣ ὙΜΝΟΣ ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ
(Ἑρβ. 1, 115).

Τὴν ὄρηαν ὄψη τῶν θεῶν
Τὴ λαμπρὴ φωτίζοντας,
Στοιβαροῦ τὰ πλάγια σηκώθηκε
Τοῦ Βάρουνα καί τοῦ Μίτρα 1) τὸ μάτι.

Ὁ φωιοχότης, πὸν, πνοή
Σ' ὄ,τι ζεῖ χαρίζοντας,
Τὲς θεομὲς ἀχτίδες του ἀνάροξε
Στὸν ἄερα, στὲς στερεῖς: στὰ γαλάζια,

Ἀκολουθαίει τὴν Δύγη
Στὰ σιμά, τὴ ρόδινη,

λοχαγὸς καί νά δῆτε πού θά περάσουμε κι' αὐτὴ τὴ μέρα εἶται χάφτοντας μῆγες.
Τὴν ἴδια στιγμή ἀκούεται ἕνα σφύριγμα, ἔπειτα καί δεύτερο. Δύο μπόμπες πέσανε ἑκάτὸ βήματα μακριὰ ἀπὸ τὲς πρώτες γραμμὲς τοῦ πεζικοῦ. Μερικοὶ στρατιῶτες πού εἶχαν ἀνασηκωθῆ, ξαναπέφτουνε πάνω στὴν κοιλιά τους. Καί γίνεται μιὰ σιγαλιὰ, πού δέν ἀκούεται τὸ παρακωλύρ.
Οἱ δραγόνιοι, ἀπὸ τὴν ἀγῆ στὸ πόδι, συνομιλοῦνε λογαριάζοντας τὴν ἐπιτυχία μιᾶς καλῆς μάχης πού σοῦ ἀνάθει τὸ αἶμα.

— «Ἄκουσε, Ρενάρδε, λέει ὁ συνταγματάρχης σὲ σημαιοφόρο του, θέλεις νά δῆς ἀληθινὰ πάλληκάρια; Κοίταξε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, πού εἶναι κερρωμένοι στὴ θέση τους μὲ παθητικὴν ὑπακοή καί περιμένουνε πού πᾶνε καί τοὺς πέρνουνε γιὰ νά τοὺς στείλουνε σὲ θάνατο. Χωρικοὶ, πού περπατοῦνε μπρὸς, χωρὶς νά ρωτήσουνε τὸ γιατί. Ἐφέρουνε πῶς πᾶνε γιὰ τὴν πατρίδα· τοὺς εἶπανε πῶς πρέπει νά προχωρήσουνε καί προχωροῦν.

»Πότε μὲς στὴ λάσπη, πότε μὲς σὲ χιόνι, κι' ὅμως ποτὲ δέν παραπονοῦνται: δίχως τροφή, δίχως κατοικία, προχωροῦνε πάντα, μόνο καί μόνο γιὰ τὴν πατρίδα!

Σὰν ὁ υἱὸς τὴν κόρη πού ἀγάπησε,
Καί στυγερὸς τὸ πόνος τῶν ἀνθρώπων πηγαίνει,

Ὅπου λατρεύουν τοὺς θεοὺς
Καί τὰ βώδια σάλατρα
Γιὰ καλὸ τους ζέφουν καλόκαρδοι.
Κ' ἔχουν ἔτιμα τὰ δεινὰ τοῦ φωσιτήρα

Τὴν τρίχα κίρωνα ἔξανθὰ,
Πανειτὰ, χρυσόβολα
Πιλαλοῦν τὸν Ἥλιο δοξάζοντας,
Κι' ὡς τοῦ θόλου τὲς κορφὲς ἀνεβαίνουν.

Κάνουν τὸ γύρο τοῦρανοῦ
Καί τῆς γῆς μονόμερα.
Κ' ἔχει κι' ὄλας τούτῃ τὴ δύναμη
Ὁ φωσιτήρας, τὴ μεγάλη θεοσύνη:

Ὅλο τὸ διάχυτο τὸ φῶς,
Σὰ σταθεῖ στυὸ δρόμον του
Τὰ ψηλά, συνάξει, καί τᾶλογα
Σὰν ξεξέψει, τὸ σκοπι τῆς ἡ νύχτα

Ρίχνει κατάμαυρο παντοῦ.
Πιζόνοντας τοῦ Βάρουνα
Καί τοῦ Μίτρα τότες τὸ πρόσωπο,
Μέσα μιλάνει στοῦρανοῦ τὲς ἀγκάλες.

Πότε εἶνε ἡ λάμψη του θαμπῆ
Πότε φέγγει ἀταίριαστα
Τὰ ξανθὰ φαιριά του τὰμάξι του
Σέρωνν. Βγαίνει, ὦ θεοί, τὸ δισκᾶρι

Τοῦ φωιοδότη βασιληᾶ.
Ἄπὸ κάθε ντροπιασμα,
Κι' ἀπὸ πᾶσα ἀνάγκη φυλάχτε μας,
Καί χαρίστε σ' ἐμᾶς πλοῦσια τὰ ἔλεη.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

1) Οἱ δύο θεοὶ εἶνε οἱ εὐθμιστὲς τῆς κοσμικῆς ἁρμονίας. Ὁ πρῶτος βασιλεύει τὴ νύχτα, ὁ δεύτερος τὴν ἡμέραν. Πολλὲς φορὲς οἱ Βαυδικοὶ ἔμνοι τοὺς ψάλλουν, ὅπως εἶδω ἀνταρρωμένους· τὸ μάτι τους εἶναι ὁ Ἥλιος.

Στὸ Μεζικό, ὅταν κανεὶς ἔχει σὲ σπῆτι του κάμαρες γιὰ νοίκισμα, κρεμνᾷ σὲ παράθυρο μιὰ ἐφημερίδα. Ἄν τὸ πάρουνε μυρουδιά οἱ ἐφημερίδες μας, μποροῦνε νά στείλουνε μερικὰ φορτωμάτα φύλλα, ἀπὸ κείνα πού τοὺς περισσεύουνε ἀπὸ τὴν ἀπρῶτη κυκλοφορία. Ἐμπρὸς, κ. κ. Ἐσπερινοὶ καί Σια.

»Οἱ πολεμιστὰδες αὐτοὶ χάνονται πάνω σὲ πεδίο τῆς μάχης, στυὸς δρόμους, στὰ νοσοκομεῖα, κι' ὅμως προχωροῦνε πάντα ἀκολουθώντας τὴ σημαία τους.

»Γενναῖοι παλληκαράδες! λεβέντηδες ἀγνωστοὶ κι' ἄσημοι γι' αὐτοὺς μῆτε δόξες μῆτε τιμὲς, μῆτε ρεκλάμες, μῆτε τίποτα· μιὰ μολυβένια σφαῖρα σὲ πλευρὸ κι' ἕνα δυὸ φτυκαριὲς χῶμα· αὐτὸ εἶν' ὄλο!».

Ὡς τόσο τὰ σφύριγμα ξαναρχίζου, καί καταπόδι τους οἱ πυροβολισμοὶ οἱ ὀβίδες ξεσπᾶνε πάνω ἀπὸ τὸ ὑποστατικό.

Τὸ πυροβολικὸ ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο τοῦ λόφου μὲ φοβερὸ καλκασιμὸ· καθὼς ἔφταξε στὴν κορφὴ, μὲ μιὰ γρήγορη μεταβολή, μπαίνει σὲ παράταξη κατάντικρυ στὰ ἔλατα καί βομποπαρδίζει τὸ δάσος.

Οἱ ὀβίδες καί τὰ μυδράλλια πληθαίνουν καί πέφτουνε μὲ μανία, σάν κάποια καταγιγῆτα φωτιᾶς, πού χαράζει πελώριους κύκλους κοκκινωποὺς, ματωμένους.

Καί νῆγες νά κᾶνης μ' ἕναν ἐχθρὸ πού δὲ φαίνεται πουθενά· μακριὰ ἐκεῖ τὰ ἔλατα καί οἱ σημάδες ἀκίνητες.

Πίσω ἀπὸ ἕνα φράχτη, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ

ἙΡΒΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ
Ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ

Ἄπὸ τὴν περασμένη Παρασκευὴ τὸ βράδι πού πρωτοπαίχτηκε στὴ Νεάπολιν τὸ δραματικὸ κατασκευασμὰ «Καποδίστριας καί Μαυρομιχαλαῖοι», ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ ἀπόχτησε ἕναν ἀληθινὸ καλλιτέχνη, τὸν κ. Πέτρο Λέοντα. Ἰσαμε κείνη τὴ βραδιὰ ὁ κ. Λέων εἶταν καλὸς θεατρίνος, ἀπὸ τοὺς δυὸ τρεῖς καλοὺς πούχει τὸ Ρωμαῖκο θέατρο, κι ὅδες φορὲς κι ἂ φάνηκε στὴ σκηνή, εἶτε στὴν «Ἄλκηστis», εἶτε στὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου», εἶτε στὸν «Προσωπάρχῃ» εἶτε ὡς Ὁθωνας στὴν «Κατοχὴ» καί στὴν «Ἐξωστῆ», πάντα χερροκροτήθηκε καί πάντα ἐχτιμήθηκε ἀπὸ κείνους πού νιώθουν ἀπὸ θέατρο γιὰ φιλοτίμος ἐργάτης πού ἀγωνίζεται μὲ τὴ μελέτη νά ἴτασει παραπάνου ἀπὸ κεί πού τὸν τοποθέτησαν τὰ φυσικά του χαρίσματα.

Καί τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδι τὸ κατάφερε· νίκησε· καί ἡ νίκη του εἶναι νίκη τῆς ἐπιμονῆς καί τῆς μελέτης πού δὲ βλέπουν ἐμπόδια σὲ δρόμο τους, πού δέν καταλαβαίνουν κείραση, πού δὲ νικιοῦνται ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση.

Ὅσο ἀτεχνο καί δημοκοπικὸ κι ἂν εἶναι τὸ ἔργο, πρέπει νά χρωστᾶμε χάρη σὲ συγγραφεῖα του γιὰτὶ ἔγινε ἀφορμὴ νάποχτήσουμε τὸ Λέοντα· τὸ εἶπαμε, κείνο τὸ βράδι, σὲ πρόσωπο τοῦ Καποδίστρια, φάνηκε ὁ τεχνίτης. Σφύγγουμε λοιπὸν εὐκρινὰ τὸ χέρι του κ. Ποταμιάνου πού σκάρωσε αὐτὸ τὸ δράμα γιὰ νά δώσει στὸ Ρωμαῖκο θέατρο ἕνα Λέοντα—ὄσο κι ἂ δέν ἔχει τὸ ἔργο του τὰ προσόντα ἀκόμα καί φιλολογικὸ κουταβιοῦ.

Καί νά ὁ μοναχὸς λόγος πού πρέπει τὸ ἔργο τοῦ κ. Ποταμιάνου νά παίζεταί γιὰ νά βλέπουμε τὸ Λέοντα· γιὰ νὰν τὸν δει ὄλος ὁ κόσμος γιὰ νά δει ὄλος ὁ κόσμος τί θά πει ἀληθινὸς τεχνίτης καί πῶς ἀποχτιέται ἕνας τίτλος τόσο βαρῦς

Γιὰ νά πιτύχει τόσο ὁ κ. Λέων ὡς Καποδίστριας, μελέτησε πολὺ ἐσκυψε μέρδνυχτα στὰ βιβλία, ἔβαξε παντοῦ νά βρεῖ τὴ χαρακτηριστικὴ γραμμὴ πού τοῦ χρειαζότανε, ζήτησε νά γνωρίσει στὰ καθεκαστὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀγαθοῦ Κυβερνήτη, κ' εἶσι μπόρεσε καί μᾶς τὸν ἔδωσε τέλειον πρῶτον ἔκλεισε στὴν ψυχὴ του τὸ χαραχτήρα τοῦ Καποδίστρια, πρῶτα ἔζησε, μπορεῖ νά πει κανεὶς, ὡς Καποδίστριας, κ ἔπειτα μᾶς παρουσιάστηκε ὡς Καποδίστριας στὴ σκηνή. Νά τὸ μεγάλο μυστικὸ· νά τί ζητᾶει τὸ θέατρο ἀπὸ τοὺς ἀληθινὸς τεχνίτες.

Τὸ μυστικὸ τῆξερα, μὰ μοῦ τὸ βεβαίωσε τὴν ἄλλη μέρα τῆς παραστάσεως κι ὁ ἴδιος ὁ τεχνίτης. «Μελέτησα, μοῦ εἶπε, ὄσα γραφτήκανε γιὰ τὸν Καποδίστρια καί μονάχα σὲ τρεῖς ἀράδες τοῦ Ἰδρωμένου βρήκα ὅ,τι μοῦ χρειαζότανε, τὸν ἀληθινὸ χα

συμμαζεῖται τοὺς στρατιῶτες του:
— Εἶς γραμμὴτην! φωνάζει, σηκώνοντας πρὸς τὰ πάνω τὸ ξιφὸς του.

Μπαίνει μπροστὰ καί χοιμαίει διατάζοντας ἐφοδο κατὰ πάνω σὲ δάσος. Οἱ πυροβολιστοὶ κ' οἱ ἐξιοματικοὶ τοῦ ἵππικοῦ βγάζουνε τὰ κασκέτα τους: «Γεῖα σας ἦρωες!»

Μὰ ἔστερ' ἀπὸ πένθητα βήματα, τὸ πεζικὸ δὲν ὑπῆρχε· κατακόπηκε, τσακίστηκε, χάθηκε καί μόλις γλυτώνει ἕνα μικρὸ ἀπόσπασμα πού κι' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νά ξαναγυρίσῃ σὲ ὑποστατικό.

Ἐνα τάγμα ζουάβων ξεκινάει. Οἱ ζουάβοι! ἡ νίκη τώρα εἶναι σίγουρη.

— Ἐφ' ὄπλου λόγγην! ἔμπρὸς, ξελαρυγγίζεται ὁ ἀρχηγὸς τους καί μ' ἕνα πήδημα, σχίζοντας τ' ἀψηλά χόρτα, χάνονται μὲσα σὲ δάσος.

Τὸ πυροβολικὸ δὲ ρίχνει πιά! Γίνεται μιὰ τρομερὴ σιωπὴ! Σὲ λίγο ἀκούεται κάτι τι ἀδιάκριτο, θόρυβος ἀνακατωμένος, φωνὲς ἄγριες, πού ὀλονένα μεγαλώνουν, πλησιάζουνε, ξεσπᾶνε. Ἐπιτέλους οἱ ζουάβοι ξαναφαίνονται· ἀνάκατα μὲ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἡ δοκιμὴ πού γένηκε γιὰ νά τοὺς βιάσουνε νάδειάσουν τὸ δάσος, δέν πῆγε μπρὸς, ἀφοῦ βρεθῆκανε μπροστὰ σὲ ἐρημητικὸ πληθυσμὸ ἀπὸ κρᾶνη καί